

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

16. juuli 2015*

Eelotsusetaotlus — Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine — Keeldumispõhjused — Tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi avaliku korra rikkumine — Teise liikmesriigi kohtu otsus, mis on liidu kaubamärgiõigusega vastuolus — Direktiiv 2004/48/EÜ — Intellektuaalomandi õiguste järgimine — Kohtukulud

Kohtuasjas C-681/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaad) 20. detsembri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. detsembril 2013, menetluses

Diageo Brands BV

versus

Simiramida-04 EOOD,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud S. Rodin, E. Levits, M. Berger (ettekandja) ja F. Biltgen,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. detsembri 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Diageo Brands BV, esindajad: advokaadid F. Vermeulen, C. Gielen ja A. Verschuur,
- Simiramida-04 EOOD, esindajad: advokaadid S. Todorova Zhelyazkova, M. Gerritsen ja A. Gieske,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,
- Läti valitsus, esindajad: I. Kalniņš ja I. Nesterova,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja G. Wils,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

olles 3. märtsi 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 34 punkti 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32) artiklit 14.
- 2 Taotlus on esitatud Diageo Brands BV (edaspidi „Diageo Brands”) ja Simiramida-04 EOOD (edaspidi „Simiramida”) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimatinimetatu nõue hüvitada kahju, mida ta kandis Diageo Brandsi taotlusel talle adresseeritud kauba arestimise tõttu.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 44/2001

- 3 Määruse nr 44/2001 põhjenduses 16 on märgitud, et „[t]ulenevalt vastastikusest usaldusest õigusemõistmisse [Euroopa Liidus] tunnustatakse liikmesriikide kohtuotsuseid automaatselt ilma täiendavate menetlusteta, välja arvatud juhul, kui vaidluse aluseks on kohtuotsuse tunnustamine”.
- 4 Määruse nr 44/2001 III peatükk „Tunnustamine ja täitmine” on jaotatud kolmeks jaoks. 1. jagu „Tunnustamine” sisaldab muu hulgas selle määruse artikleid 33, 34 ja 36.
- 5 Määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 33 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata.”

- 6 Nimetatud määruse artikkel 34 sätestab:

„Otsust ei tunnustata, kui:

- 1) kui tunnustamine oleks selgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus tunnustamist taotletakse;

[...]”

- 7 Määruse artikkel 36 sätestab:

„Mitte mingil juhul ei või kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu.”

Direktiiv 89/104/EMÜ

- 8 Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta esimene direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 40, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92), muudetud 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (EÜT L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3), (edaspidi „direktiiv 89/104”), tunnustati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja

nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiiviga 2008/95/EÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (kodifitseeritud versioon) (ELT L 299, lk 25). Arvestades asjaolude asetleidmise aega, on põhikohtuasja lahendamisel siiski asjakohane direktiiv 89/104.

9 Selle direktiivi artikkel 5 sätestas:

„1. Registreeritud kaubamärk annab omanikule sellega kaasnevad ainuõigused. Omanikul on õigus takistada kõikidel kolmandatel isikutel kasutada kaubandustegevuse käigus ilma tema loata:

a) kõiki kaubamärgiga identseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, mis on identsed nendega, mille jaoks kaubamärk on registreeritud;

[...]

3. Lõigete 1 ja 2 alusel võib muu hulgas keelata järgmised toimingud:

a) tähise kandmine kaupadele või nende pakendile;

b) kõnealuse tähisega kaupade pakkumine, turuleviimine või ladustamine nimetatud otstarbel või kõnealuse tähisega teenuste pakkumine või osutamine;

c) kaupade importimine ja eksportimine kõnealuse tähise all;

[...]”

10 Direktiivi 89/104 artikli 7 „Kaubamärgiga antavad õigused” lõige 1 sätestas:

„Kaubamärk ei anna selle omanikule õigust keelata kaubamärgi kasutamine seoses kaupadega, mille on kõnealuse kaubamärgi all [Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] turule viinud kaubamärgi omanik või mis on seal turule viidud tema loaga.”

Direktiiv 2004/48

11 Direktiivi 2004/48 põhjenduse 10 kohaselt on direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide seadustikke, et „tagada siseturul kõrge, võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase”.

12 Sama direktiivi põhjendus 22 täpsustab, et meetmete hulgas, mille liikmesriigid peavad võtma „[r]ikkumiste viivitamatuks lõpetamiseks, on oluline sätestada ajutised meetmed, ootamata kohtuasja sisulist otsustamist, [...] ning andes vajalikud garantiid kostjale põhjendamatu kahjunõudega tekitatud kulude ja kahju hüvitamiseks”.

13 Direktiivi 2004/48 artikli 1 kohaselt käsitleb direktiiv „intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid”, täpsustades samas sättes, et mõiste „intellektuaalomandi õigused” sisaldab „tööstusomandi õigusi”.

14 Direktiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt kohaldatakse direktiivis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid „mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kohta, nagu on sätestatud ühenduse õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides”.

15 Nimetatud direktiivi artikli 3 lõige 2 sätestab, et liikmesriigi võetavad intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema „tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning neid rakendatakse viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu”.

16 Seepärast kohustatakse direktiivi 2004/48 artikli 1 lõikega 7 liikmesriike tagama, et pädevad kohtuasutused saaksid teatavates olukordades „nõuda kiireid ja tõhusaid ajutisi meetmeid väidetava rikkumise olulise tõendusmaterjali säilitamiseks”. Samas lõikes on sätestatud, et need meetmed võivad sisaldada „õigusi rikkuva kauba füüsilist arestimist”. Ka on selle direktiivi artikli 9 lõike 1 punktiga b kohustatud liikmesriike tagama, et kohtuasutused võivad hageja palvel „nõuda intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade konfiskeerimist või tarnimise lõpetamist”. Nimetatud direktiivi artikli 7 lõikes 4 ja artikli 9 lõikes 7 on nähtud ette, et „kui hiljem on leitud, et intellektuaalomandi õigust ei ole rikutud ega seda ei ole ähvardanud rikkumise oht”, on kohtuasutustel õigus „kostja nõudel kohustada hagejat maksma kostjale kohast hüvitist nimetatud meetmetega tekitatud mis tahes kahju eest”.

17 Selle direktiivi artiklis 14 on kohtukulude kohta sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et mõistlikud ja proportsionaalsed kohtukulud ja muud kulud kannab üldiselt kaotaja pool, välja arvatud siis, kui see on ebaõiglane.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

18 Diageo Brands, kes asub Amsterdumis (Madalmaad), omab kaubamärki Johnny Walker. Ta turustab seda kaubamärki kandvat viskit Bulgaarias kohaliku ainuimportija vahendusel.

19 Simiramida, kes asub Varnas (Bulgaaria), turustab alkohoolseid jooke.

20 Üks konteiner 12 096 pudeli kaubamärki Johnny Walker kandva viskiga, mis oli mõeldud Simiramidale, saabus Gruusiast Varna sadamasse 31. detsembril 2007.

21 Leides et selle saadetise importimine Bulgaariasse ilma tema loata kujutab endast talle kuuluvast kaubamärgist tuleneva õiguse rikkumist, taotles Diageo Brands Sofiyski gradski sadilt (Sofia linnakohus, Bulgaaria) luba lasta kõnesolev viskisaadetis arestida ja sellekohane määrus anti 12. märtsil 2008.

22 Sofiyski apelativen sad (Sofia apellatsioonikohus) tühistas 9. mail 2008 Simiramida taotlusel kõnealuse määruse.

23 Varhoven kasatsionen sad (Bulgaaria kassatsioonikohus) jättis 30. detsembri 2008. aasta ja 24. märtsi 2009. aasta otsustega menetlusõiguslike põhjenduste alusel Diageo Brandsi kassatsioonkaebuse rahuldamata.

24 Viskisaadetis vabastati 9. aprillil 2009 aresti alt, mida Diageo Brands oli taotlenud.

25 Sisulises menetluses, mis algatati hagi alusel, mille Diageo Brands talle kuuluva kaubamärgiõiguse rikkumise tõttu Simiramida vastu esitas, jättis Sofiyski gradski sad 11. jaanuari 2010. aasta otsusega Diageo Brandsi taotlused rahuldamata. Nimetatud kohus leidis kohtuasja asjaolusid analüüsivalt, et ühest Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta tõlgendavast määrusest ilmneb, et kaubamärgi omaniku nõusolekul väljaspool Euroopa Majanduspiirkonda (EMP) turule viidud toodete Bulgaariasse importimine ei kujuta endast sellest kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumist. Sofiyski gradski sad asus seisukohale, et Bulgaaria kohtuõiguse kohaselt on see tõlgendav kohtumäärus talle siduv.

26 Diageo Brands ei kasutanud mingit õiguskaitsevahendit Sofiyski gradski sadi 11. jaanuari 2010. aasta otsuse suhtes, mis on jõustunud.

- 27 Simiramida nõuab Madalmaade kohtutes lahendatavas põhikohtuasjas Diageo Brandsilt üle 10 miljoni euro suurust summat hüvitisena kahju eest, mida ta viimati nimetatud äriühingu taotlusel teostatud aresti tõttu väidetavalt kandis. Simiramida põhjendab oma taotlust Sofiyski gradski sadi 11. jaanuaril 2010 tehtud otsusega, milles tuvastati selle aresti õigusvastasus. Diageo Brands väidab vastu, et seda kohtuotsust ei saa Madalmaades tunnustada põhjendusel, et see on selgelt vastuolus Madalmaade avaliku korraga määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tähenduses. Tema arvates kohaldas Sofiyski gradski sad oma 11. jaanuari 2010. aasta otsuses Euroopa Liidu õigust ilmselgelt valesti, tuginedes Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta tõlgendavale kohtumäärusele, milles on sisuline viga ja mille Varhoven kasatsionen sad tegi rikkudes ka oma kohustust esitada ELTL artikli 267 alusel elotsuse küsimus.
- 28 Rechtbank te Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) nõustus 2. märtsi 2011. aasta otsuses Diageo Brandsi argumentidega ja jättis Simiramida taotluse rahuldamata.
- 29 Simiramida esitas apellatsioonkaebuse ja Gerechtshof te Amsterdam (Amsterdami apellatsioonikohus) muutis 5. juuni 2012. aasta otsusega Rechtbank te Amsterdami otsuse ära ja otsustas, et Sofiyski gradski sadi 11. jaanuari 2010. aasta otsust tuleb Madalmaades tunnustada, kuid ta ei teinud otsust kahju hüvitamise nõude kohta.
- 30 Selles olukorras otsustas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus), kellele Diageo Brands oli esitanud kassatsioonkaebuse Gerechtshof te Amsterdami otsuse peale, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised elotsuse küsimused:
- „1. Kas määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et asjaomane tunnustamata jätmise alus on kohaldatav ka olukorras, kus liikmesriigi kohtu otsus on liidu õigusega ilmselgelt vastuolus ja liikmesriigi kohus on selle vastuolu olemasolu tunnistanud?
2. a) Kas määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et tulemuslikku tuginemist kõnealusele tunnustamata jätmise alusele takistab asjaolu, et sellele tuginev pool ei kasutanud liikmesriigis, mille kohus otsuse tegi, ühtegi tema käsutuses olevat õiguskaitsevahendit?
2. b) Kui teise küsimuse punktile a tuleb vastata jaatavalt, siis kas asja tuleb hinnata teistmoodi, kui liikmesriigis, mille kohus otsuse tegi, ei olnud mõtet otsust edasi kaevata, kuna eeldatavasti ei oleks edasikaebamise tulemusel tehtud teistsugust otsust?
3. Kas direktiivi 2004/48 artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et kõnealune säte hõlmab ka poolte selliseid kulusid, mis tekkisid neil liikmesriigis seoses kahju hüvitamise nõuet käsitleva kohtuvaidlusega, kui kahju hüvitamise nõue ja kaitse selle vastu puudutavad kostja väidetavat vastutust kauba arestimise ja avalduste eest, mida tegi kostja oma kaubamärgiõiguse jõustamiseks teises liikmesriigis, ja sellega seoses tekib küsimus, kas viimati nimetatud liikmesriigi kohtu otsust tuleb esimesena nimetatud liikmesriigis tunnustada?”

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

- 31 Pärast seda, kui menetluse suuline osa lõpetati 3. märtsil 2015 peale kohtujuristi ettepaneku esitamist, taotles Diageo Brands 6. märtsi 2015. aasta kirjas, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 20. märtsil 2015, menetluse suulise osa uuendamist.
- 32 Diageo Brands põhjendab seda taotlust kõigepealt sellega, et kohtujurist seadis oma ettepaneku punktis 27 ja järgmistes punktides kahtluse alla eeldused, millele Hoge Raad der Nederlanden on oma elotsuse rajanud, see tähendab esiteks, et Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta tõlgendavas määruses, mida kinnitati 26. aprillil 2012 teise määrusega, ja Sofiyski gradski sadi otsuses on selgelt ja teadlikult rikutud liidu õiguse aluspõhimõtteid ning teiseks, et tal ei olnud mõtet otsust edasi kaevata

Varhoven kasatsionen sadis. Diageo Brands märgib, et kui Euroopa Kohus leiab, et nende eelduste paikapidavus võib veel olla pooltevahelise vaidluse ese, siis peab see vastama võistlevuse üldpõhimõttele, mis tuleneb Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni (edaspidi „EIÕK”) artiklist 6 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 47.

- 33 Teiseks väidab Diageo Brands, et tal ei ole olnud võimalik esitada oma seisukohti teatud dokumentide kohta, mille komisjon esitas kohtuistungil.
- 34 Selles osas olgu meenutatud, et vastavalt oma kodukorra artiklile 83 võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui pool on pärast suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav mõju Euroopa Kohtu lahendamisele, või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumentidele, mille üle pooled või Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud (vt kohtuotsus komisjon *vs.* Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Olles ära kuulanud kohtujuristi, sedastab Euroopa Kohus käsoleval juhul, et tal on otsuse tegemiseks piisavalt teavet ning kohtuasjade lahendamisel ei tule lähtuda argumentidest, mille üle pooled ei ole vaielnud. Nimelt käsitleti eelotsusetaotluse esitanud kohtu põhjenduste aluseks olevaid eeldusi, millele viitab Diageo Brands, kohtuistungil ja neid arutati seal võistlevas menetluses.
- 36 Komisjoni poolt kohtuistungil esitatud dokumentide kohta olgu märgitud, et neid ei ole registrisse kantud ega toimikule lisatud.
- 37 Lisaks tuleb meenutada, et vastavalt ELTL artikli 252 teisele lõigule on kohtujuristi ülesanne teha avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust. Sellegipoolest ei ole kohtujuristi ettepanek ega selleni jõudmiseks läbitud arutluskäik aga Euroopa Kohtule siduvad (vt kohtuotsus komisjon *vs.* Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Järelikult tuleb suulise menetluse uuendamise taotlus rahuldamata jätta.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

- 39 Nende küsimustega, mida tuleb uurida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas asjaolu, et ühes liikmesriigis tehtud otsus on ilmselgelt vastuolus liidu õigusega ja tehtud menetluslikke tagatisi rikkudes, kujutab endast määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 kohast kohtuotsuse tunnustamisest keeldumise alust. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib ka teada, kas sellises olukorras peab kohtuotsuse tunnustamist menetlev liikmesriigi kohus võtma arvesse, et isik, kes on otsuse tunnustamise vastu, ei ole kasutanud õiguskaitsevahendeid, mis olid päritoluriigi õigusaktide kohaselt tema käsutuses.

Sissejuhatavad märkused

- 40 Kõigepealt tuleb meenutada, et liidu õiguses väga olulise liikmesriikide vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt on iga liikmesriik kohustatud eelkõige vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt selle kohta arvamus 2/13,

EU:C:2014:2454, punkt 191 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu ilmneb määruse nr 44/2001 põhjendusest 16, põhineb sellega loodud tunnustamise ja täitmise kord just vastastikusel usaldusel õigusemõistmise vastu liidus. Selline usaldus eeldab muu hulgas, et ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsuseid tunnustatakse teises liikmesriigis automaatselt ilma täiendavate menetlusteta (vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 45).

- 41 Selle korra kohaselt tuleb määruse nr 44/2001 artiklit 34, mis sätestab kohtuotsuse tunnustamisest keeldumise alused, tõlgendada kitsalt, kuna see kujutab endast takistust selle määruse põhieesmärkide saavutamisel. Mis aga puutub täpsemalt määruse artikli 34 punktis 1 osutatud avaliku korra tingimusse, siis sellele võib tugineda üksnes erandjuhtudel (vt kohtuotsus Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi liikmesriikidele jääb määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 sätestatud reservatsiooni alusel põhimõtteliselt vabadus otsustada kooskõlas oma siseriikliku õigusega, millised on nende avaliku korraga seotud nõuded, tulenevad selle mõiste piirid siiski konventsiooni tõlgendamisest. Seega on Euroopa Kohus hoolimata sellest, et ta ei saa otsustada liikmesriigi avaliku korra sisu üle, siiski pädev kontrollima piire, mille raames liikmesriigi kohtunik võib sellele mõistele tugineda, et teise liikmesriigi kohtu otsus tunnustamata jätta (vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Selles osas tuleb sedastada, et määruse nr 44/2001 artikkel 36, mis ei luba kontrollida teises liikmesriigis langetatud kohtuotsuse sisu, keelab kohtuotsuse tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud liikmesriigi kohtul keelduda kõnealuse otsuse tunnustamisest ainuüksi põhjusel, et õigusnorm, mida kohaldas selle riigi kohus, kus otsus on tehtud, erineb sellest, mida tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi kohus oleks kohaldanud, kui ta ise oleks kohtuvaidluse lahendanud. Samuti ei tohi kohtuotsuse tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi kohus kontrollida, kas selle riigi kohus, kus otsus on tehtud, on täpselt hinnanud õiguslikke ja faktilisi asjaolusid (vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 osutatud avaliku korra tingimusele tuginemine on lubatud üksnes juhul, kui teises liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamine kahjustaks lubamatult tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi õiguskorda, riivates mõnda aluspõhimõtet. Et pidada kinni teises liikmesriigis langetatud otsuste sisu kontrollimise keelust, peaks riive seisnema kohtuotsuse tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi õiguskorras ülioluliseks peetava õigusnormi või selles õiguskorras tunnustatud põhiõiguse rikkumises (vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Neist kaalutlustest lähtudes tuleb hinnata, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt välja toodud asjaolude alusel saab tõendada, et Sofiyski gradski sadi 11. jaanuari 2010. aasta otsuse tunnustamine on selgelt vastuolus Madalmaade avaliku korraga määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tähenduses.
- 46 Need asjaolud seonduvad küsimustega, kas selle otsusega on rikutud materiaalõigusnormi ning selle otsuse vastuvõtmise menetluses menetluslike tagatise.

Direktiivi 89/104 artiklis 5 sätestatud materiaaõigusnormi rikkumine

- 47 Põhikohtuasjas lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus eeldusest, et Sofiyski gradski sad kohaldas direktiivi 89/104 artikli 5 lõiget 3 ilmselt valesti, kui ta sedastas oma 11. jaanuari 2010. aasta otsuses, et kaubamärgiomaniku nõusolekul väljaspool Euroopa Majanduspiirkonda (EMP) turule viidud toodete Bulgaariasse importimine ei kujuta endast sellest kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumist.

- 48 Selles osas on kõigepealt vaja märkida, et asjaolu, et asjaomase päritoluriigi kohtu sellise ilmse vea tõttu, nagu käesoleval juhul põhikohtuasjas, on rikutud liidu õigusnormi, mitte liikmesriigi õigusnormi, ei muuda määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 kohaselt avaliku korra klauslil põhineva hagi esitamise tingimusi. Tegelikult peab liikmesriigi kohus sama tõhusalt tagama liikmesriigi õigusaktidega antud õigused kui liidu õiguskorrast tulenevad õigused (vt selle kohta kohtuotsus Renault, C-38/98, EU:C:2000:225, punkt 32).
- 49 Seejärel olgu märgitud, et kohtuotsuse tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud riigi kohus ei või keelduda tunnustamast teises liikmesriigis tehtud kohtuotsust vaid sel põhjusel, et ta leiab, et selles otsuses on liikmesriigi või liidu õigust valesti kohaldatud, vastasel juhul seaks ta ohtu määruse nr 44/2001 eesmärgi. Vastupidi, niisugustel juhtudel tuleb asuda seisukohale, et igas liikmesriigis kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteem, mida täiendab ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, annab õigussubjektidele piisava garantii (vt selle kohta kohtuotsus Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Niisiis võib avaliku korra tingimusele tugineda üksnes juhtudel, kui see õigusnormi rikkumine tooks endaga kaasa selle, et taotluse saanud liikmesriigis tooks otsuse tunnustamine kaasa selle riigi õiguskorras olulise õigusnormi ilmse rikkumise.
- 51 Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 52 märkinud, kuulub põhikohtuasjas käsitletav materiaalsoigusnorm, see tähendab direktiivi 89/104 artikli 5 lõige 3 niisugusesse minimaalselt ühtlustavasse direktiivi, mille eesmärk on üksteisele osaliselt lähendada liikmesriikide kaubamärke käsitlevad erinevad õigusaktid. Kuigi on tõsi, et nimetatud direktiivi artikliga 5 kaubamärgiomanikule antud õiguste tagamine ja nende õiguste lõppemist puudutavate direktiivi artiklis 7 sätestatud eeskirjade nõuetekohane kohaldamine on otseselt seotud siseturu toimimisega, ei saa sellest järeldada, et nende sätete kohaldamisel tehtud viga kahjustaks lubamatult liidu õiguskorda, riivates mõnda selle aluspõhimõtet.
- 52 Tuleb asuda vastupidisele seisukohale, et ainult asjaoluga, et Sofiyski gradski sadi 11. jaanuari 2010. aasta otsuses on kohtuotsuse tunnustamise taotluse saanud liikmesriigi kohtu arvates eksitud käsitletava juhu asjaoludele direktiivis 89/104 ette nähtud kaubamärgiomaniku õigusi puudutavate sätete kohaldamisel, ei saa õigustada seda, et asjaomast otsust ei tunnustata asjakohase taotluse saanud liikmesriigis, sest seda viga ei saa pidada liidu ja seega ka tunnustamise taotluse saanud riigi õiguskorras olulise õigusnormi ilmseks rikkumiseks.

Menetluslike tagatiste rikkumine

- 53 Käesolevas kohtuasjas rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et viga, mille tema arvates Sofiyski gradski sad tegi, tuleneb Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta tõlgendavast määrusest, milles viimati nimetatud kohtu poolt antud direktiivi 89/104 artikli 5 lõike 3 tõlgendus oli ilmselgelt vale, kuid liikmesriigi kohtute jaoks siduv. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et tõenäoliselt ei saanud Varhoven kasatsionen sadil jääda märkamata, et see tõlgendus on ilmselgelt vale, kuna mitu selle kohtu liiget on eriarvamustes väljendanud, et ei nõustu selle tõlgendusega.
- 54 Selles küsimuses piisab märkimisest, et üksnes asjaolu, et mitu Varhoven kasatsionen sadi liiget esitas Bulgaarias kehtivate menetlusnormide kohaselt kõnealuses tõlgendavas määruses kohtu enamuse arvamusel erineva seisukoha, ei saa pidada tõendiks kõnealuse enamuse tahtliku soovi kohta rikkuda liidu õigust, vaid seda tuleb käsitleda arutelu väljendusena, mis põhjendatult võis tekkida keeruka õigusküsimuse hindamisel.

- 55 Lisaks olgu märgitud, et komisjoni poolt Euroopa Kohtule esitatud kirjalikest seisukohtadest ilmneb, et ta analüüsis Bulgaaria Vabariigi vastu algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta ja 26. aprilli 2012. aasta tõlgendavate määruste liidu õigusele vastavuse küsimust. Komisjon lisab, et analüüsi tulemusena jõudis ta järeldusele, et mõlemad määrused on liidu õigusega kooskõlas, ja lõpetas asjaomase liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse.
- 56 Need erinevad hinnangud, mille suhtes Euroopa Kohus ei pea käesolevas kohtuasjas seisukohta võtma, näitavad vähemalt, et Varhoven kasatsionen sadile ei saa ette heita liidu õigusnormi selget rikkumist ja et ta oleks seda madalama astme kohtutele peale surunud.
- 57 Nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, väidab Diageo Brands veel, et Bulgaaria kohtud rikkusid liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise koostöö põhimõtet, mille kohaselt tuleb Diageo Brandsi väitel kasutada eelotsusemenetlust ja mis on ELL artikli 4 lõike 3 kohase liikmesriikide lojaalse koostöö põhimõtte konkreetne väljendus.
- 58 Selles osas olgu kõigepealt märgitud, et Sofiyski gradski sad, kes tegi otsuse, mille tunnustamist taotletakse, on esimese astme kohus, kelle otsuse peale saab liikmesriigi õiguse alusel esitada apellatsioonkaebuse. Seega oli tal õigus, aga mitte kohustus esitada ELTL artikli 267 teise lõigu alusel Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus.
- 59 Seejärel tuleb meenutada, et ELTL artikliga 267 liikmesriikides liidu õiguse ühtse tõlgendamise tagamiseks kehtestatud kord näeb ette otsese koostöö Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vahel menetluses, mis ei sõltu poolte taotlustest. Eelotsusetaotlus põhineb seega kohtutevahelisel dialoogil, mille alustamine sõltub täielikult siseriikliku kohtu hinnangust taotluse esitamise asjakohasusele ja vajalikkusele (kohtuotsus Kelly, C-104/10, EU:C:2011:506, punktid 62 ja 63 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 60 Sellest tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et isegi kui direktiivi 89/104 artikli 5 lõike 3 tõlgendamise küsimus oleks esitatud Sofiyski gradski sadile, ei oleks see kohus olnud kohustatud Euroopa Kohtule selle kohta eelotsuse küsimust esitama.
- 61 Selles osas tuleb märkida, et Euroopa Kohtule esitatud teabe kohaselt oli Sofiyski gradski sadi 11. jaanuari 2010. aasta otsuse peale võimalik esitada apellatsioonkaebus ja seejärel vajaduse korral kassatsioonkaebus Varhoven kasatsionen sadi.
- 62 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et Diageo Brands ei kasutanud selle otsuse edasikaebamiseks õiguskaitsevahendeid, mis tal siseriikliku õiguse kohaselt olid. Diageo Brands õigustab oma tegevust sellega, et sellel ei olnud mõtet, kuna see poleks saanud viia selleni, et kõrgema astme kohtud oleks teinud teistsuguse otsuse; eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et see väide on põhjendamata.
- 63 Selles osas tuleb meenutada käesoleva kohtuotsuse punktis 40 märgitud, et määrusega nr 44/2001 loodud tunnustamise ja täitmise kord põhineb vastastikusel usaldusel õigusemõistmise vastu liidus. Kõnealuse usalduse alusel, mida liikmesriigid vastastikku osutavad üksteise õigussüsteemidele ja kohtuasutustele, võib asuda seisukohale, et kui liikmesriigi või liidu õiguse kohaldamisel eksitakse, siis annab igas liikmesriigis kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteem, mida täiendab ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, õigussubjektidele piisava garantii (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 49).
- 64 Järelikult tuleb määrust nr 44/2001 tõlgendada nii, et see tugineb aluspõhimõttel, et õigussubjektid on põhimõtteliselt kohustatud kasutama ära kõik õiguskaitsevahendid, mille päritoluriigi õigus neile ette näeb. Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 64 märkinud, peavad õigussubjektid kasutama selles liikmesriigis kõiki olemasolevaid õiguskaitsevahendeid, et takistada avaliku korra rikkumist juba

algetapis, välja arvatud erandlike asjaolude korral, kui päritoluliikmesriigis on liiga raske või võimatu õiguskaitsevahendeid kasutada. See on seda olulisem siis, kui väidetav avaliku korra rikkumine tuleneb liidu õiguse rikkumisest, nagu põhikohtuasjas.

- 65 Seoses asjaoludega, millele Diageo Brandsi põhikohtuasjas viitas, et õigustada tema käsutuses olevate õiguskaitsevahendite kasutamata jätmist, olgu esiteks märgitud, et toimikust selgub, et ei ole välistatud, et Sofiyski gradski sad kohaldas oma 11. jaanuari 2010. aasta otsuses valesti Varhoven kasatsionen sadi 15. juuni 2009. aasta tõlgendavat määrust. Kui Diageo Brands oleks aga esitanud selle otsuse peale apellatsioonkaebuse, siis oleks selle vea võibolla saanud apellatsioonikohtus parandada. Igal juhul oleks viimatinimetatul olnud õigus esitada Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise kohta eelotsuse küsimus, kui ta oleks kahelnud Varhoven kasatsionen sadi esitatud õigusliku hinnangu põhjendatuses (vt selle kohta kohtuotsus Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, punkt 27).
- 66 Teiseks olgu märgitud, et kui seejärel oleks esitatud Varhoven kasatsionen sadile kassatsioonkaebus, siis vastavalt ELTL artikli 267 kolmandale taandele oleks ta kohtuna, kelle otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, põhimõtteliselt pidanud pöörduma Euroopa Kohtusse, kui tal oleks tekkinud kahtlused direktiivi 89/104 tõlgendamise suhtes (vt selle kohta kohtuotsus Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 35). Kui see kohus oleks põhjendamatult jätnud selle kohustuse täitmata, oleks see võinud kaasa tuua Bulgaaria Vabariigi vastutuse vastavalt Euroopa Kohtu praktikas selles osas määratletud eeskirjadele (kohtuotsus Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punktid 50 ja 59).
- 67 Neil kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, et ei ole võimalik tuvastada, et kõnealused Bulgaaria kohtud oleks selgelt rikkunud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise koostöö põhimõtet ja et Diageo Brands oleks jäetud ilma selles liikmesriigis kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteemiga tagatud kaitsest, mida täiendab ELTL artikliga 267 ette nähtud eelotsusemenetlus.
- 68 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus on vastuolus liidu õigusega, ei õigusta seda, et asjaomast otsust ei tunnustata teises liikmesriigis põhjendusel, et sellega rikutakse viimati nimetatud riigi avalikku korda, tingimusel et viidatud õigusnormi rikkumine ei kujuta endast liidu õiguskorra ja seega tunnustamise taotluse või täitmisele pööramise saanud riigi õiguskorra olulise tähtsusega õigusnormi rikkumist. See ei ole nii juhul, kui rikutud on sellist õigusnormi nagu direktiivi 89/104 artikli 5 lõiget 3.

Tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud liikmesriigi kohus peab selle kontrollimisel, kas on selgelt rikutud avalikku korda, arvesse võtma asjaolu, et õigussubjekt peab selles liikmesriigis olema selle rikkumise ennetavaks vältimiseks kasutanud kõiki tema käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid, välja arvatud erandlike asjaolude korral, kui päritoluliikmesriigis on liiga raske või võimatu õiguskaitsevahendeid kasutada.

Kolmas küsimus

- 69 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/48 artikkel 14, mille kohaselt kannab kohtuvaidluse võitnud poole kohtukulud üldiselt kaotaja pool, tuleb tõlgendada nii, et seda kohaldatakse kohtukuludele, mis pooltel on tekkinud seoses ühes liikmesriigis algatatud kohtuasjaga, mis puudutab teises liikmesriigis kauba arestimisega põhjustatud kahju hüvitamise nõuet, mille ese oli takistada intellektuaalomandi õiguste kahjustamist, ning selle kahju hüvitamise menetluse käigus kerkis otsuse tunnustamise küsimus selles teises liikmesriigis, kus tuvastati, et see arest ei olnud õigustatud.
- 70 Sellele küsimusele tarviliku vastuse andmiseks tuleb teha kindlaks, kas põhikohtuasjas käsitletav menetlus kuulub direktiivi 2004/48 kohaldamisalasse.

- 71 Nagu ilmneb direktiivi 2004/48 põhjendusest 10, on direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide seadustikke, et tagada siseturul intellektuaalomandi õiguste järgimise kõrge, võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase.
- 72 Sel eesmärgil ja vastavalt direktiivi 2004/48 artiklile 1 käsitleb see direktiiv intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid. Nimetatud direktiivi artikli 2 lõige 1 täpsustab, et direktiivis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid kohaldatakse nende õiguste mis tahes rikkumise kohta, nagu on sätestatud liidu õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.
- 73 Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et direktiivi 2004/48 sätetega ei soovita reguleerida kõiki intellektuaalomandi õigustega seotud aspekte, vaid üksnes neid, mis on lahutamatult seotud esiteks nende õiguste jõustamisega ja teiseks nende õiguste rikkumisega, nähes intellektuaalomandi õiguste rikkumiste ennetamiseks, tõkestamiseks või heastamiseks ette kohustuse kehtestada tõhusad õiguskaitsevahendid (vt kohtuotsus ACI Adam BV jt, C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 74 Direktiivis 2004/48 sätestatud meetmetest, menetlustest ja õiguskaitsevahenditest nähtub, et õiguskaitsevahendeid, mille eesmärk on tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse, täiendavad kahju hüvitamise menetlused, mis on nendega tihedalt seotud. Kui direktiivi artikli 7 lõikes 1 ja artikli 9 lõikes 1 nähakse ette ajutised ja kaitsemeetmed, mille eesmärk on muu hulgas tõkestada igasugune intellektuaalomandi õiguste vahetu rikkumine, mis hõlmab neid õigusi rikkuda võiva kauba arestimist, siis sätestatakse nimetatud direktiivi artikli 7 lõikes 4 ja artikli 9 lõikes 7 omakorda meetmed, mis võimaldavad kostjal nõuda kahju hüvitamist juhul, kui hiljem leitakse, et intellektuaalomandi õigust ei ole rikutud ja seda ei ole ähvardanud rikkumise oht. Nagu ilmneb sama direktiivi põhjendusest 22, kujutavad need kahju hüvitamise meetmed endast tagatist, mida seadusandja pidas vajalikuks anda vastukaaluks tema sätestatud kiiretele ja tõhusatele ajutistele meetmetele.
- 75 Käesoleval juhul on põhikohtuasjas toimunud menetlus – mille ese on kahju hüvitamine, mis põhjustati kauba arestimisega, mille esialgu määrasid liikmesriigi kohtuasutused, et tõkestada intellektuaalomandi õiguste vahetu rikkumine ja mille samad asutused hiljem tühistasid, kuna selle ohu olemasolu ei olnud tõendatud – seotud menetlusega, mille algatas intellektuaalomandi õiguste omanik, et viivitamatult võetaks meetmed, mis võimaldaksid tal enne asjas sisulise otsuse tegemist takistada tema õiguste võimalikku rikkumist. Selline kahju hüvitamise menetlus on kooskõlas tagatistega, mis on direktiiviga 2004/48 antud kostjale vastukaaluks tema huve mõjutavate ajutiste meetmete võtmise eest.
- 76 Järelikult kuulub selline menetlus nagu põhikohtuasjas käsitletu direktiivi 2004/48 kohaldamisalasse.
- 77 Euroopa Kohus on oma praktikas juba sedastanud, et direktiivi 2004/48 artikli 14 eesmärk on tugevdada intellektuaalomandi kaitse taset, vältides seda, et kahju saanud isik loobub oma õiguste kaitseks kohtumenetluse algatamisest (vt kohtuotsus Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, punkt 48).
- 78 Silmas pidades seda eesmärki ja direktiivi 2004/48 artikli 14 laia ja üldist sõnastust, milles on viidatud „vaidluse võitja poolele” ja „kaotaja poolele”, täpsustamata ega piiramata, missuguse direktiivis ette nähtud menetluse tüübiga on tegemist, võib asuda seisukohale, et see säte on kohaldatav kohtukuludele, mis on tekkinud kõigis selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates menetlustes.
- 79 Selles osas ei ole tähtsust asjaolul, et selle hindamisel, kas põhikohtuasjas käsitletav arest oli põhjendatud või põhjendamata, kerkis üles teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuse tunnustamise või tunnustamisest keeldumise küsimus. Selline küsimus on nimelt täiendav ega muuda vaidluse eset.

80 Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2004/48 artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et seda kohaldatakse kohtukuludele, mis pooltel on tekkinud seoses ühes liikmesriigis algatatud kohtuasjaga, mis puudutab teises liikmesriigis kauba arestimisega põhjustatud kahju hüvitamise nõuet, mille ese oli takistada intellektuaalomandi õiguste kahjustamist, ning selle kahju hüvitamise menetluse käigus kerkis otsuse tunnustamise küsimus selles teises liikmesriigis, kus tuvastati, et see arest ei olnud õigustatud.

Kohtukulud

81 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 34 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus on vastuolus liidu õigusega, ei õigusta seda, et asjaomast otsust ei tunnustata teises liikmesriigis põhjendusel, et sellega rikutakse viimase riigi avalikku korda, tingimusel et viidatud õigusnormi rikkumine ei kujuta endast liidu õiguskorra ja seega tunnustamise taotluse saanud riigi õiguskorra olulise tähtsusega õigusnormi rikkumist. See ei ole nii juhul, kui rikutud on sellist õigusnormi nagu nõukogu 21. detsembri 1988. aasta esimene direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (muudetud 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga) artikli 5 lõige 3.

Tunnustamise või täitmisele pööramise taotluse saanud liikmesriigi kohus peab selle kontrollimisel, kas on selgelt rikutud avalikku korda, arvesse võtma asjaolu, et õigussubjekt peab selles liikmesriigis olema selle rikkumise ennetavaks vältimiseks kasutanud kõiki tema käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid, välja arvatud erandlike asjaolude korral, kui päritoluliikmesriigis on liiga raske või võimatu õiguskaitsevahendeid kasutada.

2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et seda kohaldatakse kohtukuludele, mis pooltel on tekkinud seoses ühes liikmesriigis algatatud kohtuasjaga, mis puudutab teises liikmesriigis kauba arestimisega põhjustatud kahju hüvitamise nõuet, mille ese oli takistada intellektuaalomandi õiguste kahjustamist, ning selle kahju hüvitamise menetluse käigus kerkis otsuse tunnustamise küsimus selles teises liikmesriigis, kus tuvastati, et see arest ei olnud õigustatud.

Allkirjad